

Stanley ROSEN, *Filosofia fundadora: Estudis per a una metafísica del present*, Edició a cura de Xavier Ibáñez i Josep Monserrat, traducció de Marta Gago, Xavier Ibáñez i Josep Monserrat, Barcelona: Pòrtic / Barcelonasa d'Edicions, «col·l. Realitats i Tensions», núm. 23, 2007, 263 p.

Filosofia fundadora és la segona traducció al català de la producció de Stanley Rosen, després de la d'*Hermenèutica com a política* (1992), a cura del mateix Xavier Ibáñez que hi pren part. En el cas que ara ens ocupa, no obstant, ens trobem amb un recull, inèdit en altres llengües, de cinc articles que procedeixen d'obres d'aquest professor de filosofia de la Universitat de Boston, tots ells ja publicats en llur versió original anglesa. Quatre pertanyen a dos llibres editats fa prop de dues dècades: dos de *The Quarrel between Philosophy and Poetry* (1988) i dos més de *The Ancients and the Moderns* (1989). El darrer és una col·laboració a *Reason Papers* la tardor del 1991. La selecció dels articles i llur disposició en seccions fa manifesta la intenció de sintetitzar-ne el pensament, cosa que diu prou a favor de la competència dels editors, tots dos especialistes en la interpretació del text platònic, la qual constitueix un dels centres d'interès del mateix Rosen. Hi trobem tres parts: la primera, «La Filosofia com a problema», inclou l'article «Una proposta modesta de repensar la Il·lustració», la segona, «Els enemics moderns de la Filosofia», inclou els articles «Molt soroll per a no res: Aristòtil contra l'eleatisme» i «La interpretació heideggeriana de Plató», i la tercera «Filosofia Fundadora» inclou l'article «La lògica i la dialèctica» i «La fundació de la filosofia». A més, el volum també compta amb un estudi introductori de la seva obra («El sentit de l'obra de Stanley Rosen: L'evanescència de l'ordinari», a càrrec dels mateixos editors) que, amb l'excusa de fer-ne un seguiment cronològic, ofereix una destil·lació prou reeixida d'un possible ensenyament positiu, sovint amagat entre línies en les seves freqüents anàlisis minucioses d'actituds d'altres autors.

A «Una proposta modesta de repensar la Il·lustració», Rosen aborda la recalçant qüestió de l'ambigua relació entre l'activitat teòrica i la vida política, i, pel que fa a això, constata la crisi contemporània de les optimistes conviccions de la Il·lustració. Aquesta crisi consistiria en l'aporia entre dues menes d'extremisme diferents: la primera, la dels conservadors partidaris d'un retorn a la noble simplicitat de l'antiguitat, que «és una concepció extrema de la noblesa; la segona, l'acceptació tàcita de la sobirania de la raó analítica o demostrativa» (p. 91), que menaria vers el suïcidi del mateix projecte il·lustrat. Segons Rosen, en darrera instància, això és degut al fet que «el nostre concepte de noblesa té la seva arrel en una percepció, i no pas en un altre concepte» (p. 83). Tot i l'acceptació de la impossibilitat de resoldre aquesta aporia, Rosen proposa una sortida que consisteix a seguir una versió moderada de la modernitat que reconegui la genuïna noblesa filosòfica dels antics sense situar-la més enllà de l'abast de les capacitats humanes –circumscribida, doncs, a l'esperit de la Il·lustració. D'aquesta manera, doncs, el primer article es constitueix com una introducció pertinent per poder copsar la finalitat tant d'allò que s'exposa en els que hi ha a continuació com, en general, de la tasca que es realitza en la totalitat de l'obra roseniana.

La tria d'articles de la segona part té per objectiu mostrar el centre de la diagnòsi que Rosen fa dels errors del pensament modern. «Molt soroll per a

no res: Aristòtil contra l'eleatisme» pren l'intent aristotèlic de refutació de la negació megàrica de la gènesi (*Met.*, IX) per defensar que l'esforç de l'Estagirita per evitar l'absurditat de la presència del no-res és un cas de «la tendència general a reemplaçar un problema que no té solució, per bé que fonamental, amb un problema inventat que substitueix o reformula el problema anterior. [...] el problema és reemplaçat per una construcció tècnica, i allò que l'home construeix, l'home també ho pot deconstruir.» (p. 102). Així, mostra que, tot i la injunció hegeliana en contra de la temptació de construir edificis, el seguiment, més o menys rigorós, de les implicacions de l'atac parmenidi al no-ser mena o bé vers el silenci del monisme o bé vers el discurs interminable del dualisme i l'anorreament final en la circularitat o la regressió infinita. Per Rosen, aquesta qüestió seria una bona il·lustració de la situació actual de la filosofia, que sovint no adverteix la seva transmutació en poesia o producció tècnica. Producció, això sí, que permet la captura d'una part del tot en contrastar-la amb el no-res, el qual només se'n fa accessible per la inadequació a la nostra praxi. D'altra banda, «La interpretació heideggeriana de Plató» és una comparació entre les descripcions de l'existència humana per part de Heidegger i de Plató, que es pot veure com un episodi preparatori per al desplegament complet d'aquesta qüestió al posterior *The Question of Being: A reversal of Heidegger* (1993). Tot seguint un paral·lelisme hermenèuticament fèrtil que comença amb l'equiparació entre l'alliberament del presoner al siml de la cova del llibre VII de *La república* i la *Gelassenheit de L'èsser i el temps*, Rosen retrata una imatge poc ortodoxa del pensament platònic, basada en una concepció de la naturalesa comunicativa dels diàlegs de l'atenès que, a la vegada, posa en evidència el convencionalisme de la interpretació del mateix Heidegger. A partir d'aquí, la diferència entre les posicions d'ambdós rauria, però, en la incapacitat heideggeriana de proporcionar una bona fenomenologia de la presència de l'etern en el si de la facticitat temporal de l'existència humana, tasca en què, segons Rosen, Plató se n'hauria sortit molt millor. Així, doncs, els dos articles esdevenen una bona síntesi de la posició del nord-americà segons la qual els dos fronts contemporanis suposadament antitètics des d'on hom ataca la metafísica –l'anàlisi conceptual i l'ontologia existencial– són, en realitat, dues formes del mateix.

La tercera part del volum és integrada per dos articles que contenen en bona mesura un ensenyament genuí de Rosen. Això, tot sigui dit, és prou difícil de trobar i, en realitat, tots dos encara prenen com a excusa la discussió d'alguna qüestió parcial per plantejar tesis positives de gran calat. «La lògica i la dialèctica» s'enceta amb una anàlisi de les dificultats amb què hom topa quan intenta definir el concepte de *conseqüència lògica*. Aquest, segons l'autor, «esdevé intel·ligible només sobre la base de les restriccions fetes al llenguatge natural –restriccions, és clar, motivades per intuïcions que, alhora, es troben íntimament connectades amb el llenguatge natural» (p. 197). A partir d'aquí, l'exposició vira vers la qüestió de la intuïció. Tot prenent l'atac al pensament fonamentador per part de Lakatos a «Infinite Regress and Foundations of Mathematics» (*The Aristotelian Society*, vol. supl. 36, 1962), on es proposa la substitució de les preteses intuïcions indubtables per conjectures refutables, Rosen al·lega que el problema rau en una concepció massa estreta de la intuïció, que la defineix exclusivament com una percepció pura i immediata d'allò que es troba present en la seva totalitat. Com a alternativa, defensa el

que em permeto anomenar *primat de la mediació* en la nostra activitat cognoscitiva. Des d'aquesta òptica, tot intuïció es trobarà sempre mediatitzada per això que, en el vocabulari platònic, rep el nom de *doxa*. Les opinions, per Rosen, «consisteixen en percepcions sensorials, fragments de la tradició, hàbits, inferències, somnis, sentiments i, fins i tot, [...] suposicions» (p. 223) que, tot prenent el llenguatge natural com a medi, integren l'experiència quotidiana. Aquí és on entra en joc la dialèctica, que consisteix en el discurs racional –això és, conformat per proposicions no contradictòries– que versa sobre la totalitat que és aquesta experiència. Així, «dir que les definicions de la dialèctica són circulars no és una objecció vàlida contra elles. Tot el que diem sobre la totalitat de les coses és circular» (p. 237). Aquesta qüestió està estretament emparentada amb el tema central del darrer article, «La fundació de la filosofia». Es tracta d'un text curt que a primer cop d'ull pot semblar que resta a la superfície de les coses, però que mostra el seu autèntic gruix sota la llum de les profundes discussions dels opuscles precedents. Aquí, Rosen pren la imatge d'Eros que apareix a *El Convit* de Plató com un bon símil del desig de l'ànima humana per la bellesa natural de la intel·ligibilitat. Aquest «és desig de l'estructura formal de què l'ànima està mancada» (p. 256), i amb aquesta clarificació es dota de significat la seva caracterització com el lligam entre allò humà i allò diví. En contraposició, el professor de Boston posa en evidència la miopia d'aquells qui, a l'arrel del projecte platònic, només arriben a veure el pretès fundacionalisme de la gastada teoria de les idees. Una posició com aquesta confondria la filosofia amb una tècnica sistematitzadora paral·lela a l'activitat de la ciència, tot oblidant que els formalismes sobre l'Ésser de la filosofia autèntica són només un mitjà per respondre a la pregunta fonamental pel nostre propi destí. Així, «el filòsof se separa de la foscor de la vida de cada dia en virtut de la il·luminació de la seva fretura. Eros, el foc de Prometeu, l'oracle de Delfos: totes aquestes imatges són la mateixa. Una força provinent de fora entra en l'ànima i ens funda en la nostra necessitat de descobrir qui som» (p. 258).

D'aquesta manera, el darrer dels articles tanca el cercle tot reprenent el plantejament del primer i situant al lloc que li escau la densitat teòrica dels que trobem entremig. Aquests, per la seva banda, són prou representatius de la potència filosòfica del pensament d'un autor mereixedor de molta atenció.

Armand Adroher Salvia
(Universitat de Barcelona)